

Nr 27.

Ankom till riksdagens kansli den 22 mars 1920 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 16 och 30 §§ i lagen den 12 maj 1897 för Sveriges riksbank.

I en till riksdagen avläten, till bankoutskottet hänvisad proposition nr 94 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 13 februari 1920, föreslagit riksdagen att antaga följande

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 16 och 30 §§ i lagen den 12 maj 1897 för Sveriges riksbank.

Härigenom förordnas, att 16 och 30 §§ i lagen den 12 maj 1897 för Sveriges riksbank skola erhålla följande ändrade lydelse:

16 §.

Riksbanken äger att såväl vid huvudkontoret som vid avdelningskontoren

a) på deposition avgiftsfritt mottaga penningar att utan räntegottgörelse återbetalas vid anfordran eller å tid, som vid insättningen

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 8 saml. 21 häft. (Nr 27.)

bestämmas; skolande bevis över sålunda insatta penningar ställas till viss man;

b) likaledes utan avgift eller räntegottgörelse mottaga och å giro-räkning föra penningar med förbindelse att vid anfordran tillhandahålla räkningshavaren vad å räkningen inestår.

I sammanhang med girorörelsen må riksbanken vidtaga de anordningar, som kunna finnas erforderliga för underlättande av betalningsutjämnningar (clearing).

Dessutom må fullmäktige kunna åt firmor, som hava växeldiskontering i riksbanken och ej själva driva bankrörelse, öppna upp- och avskrivningsräkning mot räntegottgörelse.

Ävenså må, där omständigheterna sådant påkalla, räntegottgörelse kunna av fullmäktige medgivas för medel innestående å depositions-räkning.

30 §.

Fullmäktig i riksbanken må ej den vara, som icke är svensk medborgare; ej den, som står under förmynderskap *eller som är i konkurs-tillstånd*; ej den, som är förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas eller eljest på grund av honom ådömd straffpåföljd icke må utöva allmän befattning; ej den, som genom utslag, vilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till straffpåföljd, varom sist förmåles, eller som är ställd under framtiden för brott, vilket kan medföra sådan påföljd; ej den, som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan.

Fullmäktig må ej vara ledamot av styrelse i annan bank än sparbank eller postsparbanken.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Av åberopade statsrådsprotokollet framgår, att 1917 års bankkommitté den 22 september 1917 erhållit i uppdrag, bland annat, att verkställa utredning rörande frågan om anordnande av statlig bankverksamhet av samma art som vanlig bankrörelse. I sitt med anledning härav den 6 oktober 1919 avgivna betänkande har kommittén, med avstyrkande av förslaget om inrättande av en statens affärsbank, föreslagit, att möjlighet beredes riksbanken att, där omständigheterna sådant påkalla, mot räntegottgörelse mottaga insättningar från allmänheten.

En dylik rätt för riksbanken vore enligt kommitterades mening önskvärd dels ur synpunkten, att därigenom möjlighet bereddades det allmänna att utöva inflytande på marginalen mellan privatbankernas in- och utlåningsräntor, dels ock med hänsyn härtill, att denna inlåningsrätt skulle kunna av riksbanken användas såsom diskontopolitiskt hjälpmedel.

I de yttranden, som avgivits över kommitténs betänkande, hava fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret och bankinspektionen ansett sig böra förorda förslaget om medgivande av rätt för riksbanken att mot räntegottgörelse mottaga insättningar från allmänheten.

Därvid hava *fullmäktige i riksbanken* särskilt framhållit, att en på sätt kommitterade föreslagit inskränkt inlåningsrätt skulle så mycket mindre kunna bliva till hinder för fullgörandet av riksbankens centralbankuppgift, som denna rätt efter all sannolikhet icke skulle behöva komma till användning annat än rent tillfälligtvis och i mycket begränsad utsträckning. Blotta tillvaron av denna rätt skulle sannolikt vara tillräcklig för vinnande av det avsedda ändamålet, utan att rätten skulle behöva komma till användning.

Fullmäktige i riksgäldskontoret uttala såsom sin mening, att riksbankens rätt till inlåning med hänsyn till dess huvuduppgifter såsom centralbank borde medgivas endast under den förutsättningen, att denna rätt användes endast för av kommitterade angivna två ändamål, nämligen för att öva inflytande på marginalen mellan privatbankernas in- och utlåningsräntor samt för att tjäna såsom hjälpmedel för en effektiv diskontopolitik.

Endast Norrbottens och Vesterbottens läns handelskammare tillkännagiver obetingat sin anslutning till förslaget.

Däremot hava *svenska bankföreningen* och flertalet övriga handelskamrar avstyrkt kommitténs föreliggande förslag.

Departementschefen har för sin del i ärendet anfört följande:

»Enligt vad av den lämnade redogörelsen framgår, voro redan vid tillkomsten av nu gällande riksbankslag meningarna starkt delade i fråga om lämpligheten av det förbud mot inlåning mot ränta, som föreslogs i propositionen till 1897 års riksdag. Riksdagens andra kammare uttalade sig för en bestämmelse av det innehåll, som 1917 års bankkommitté nu föreslår. Jämväl sedermera har frågan om införande av rätt till inlåning mot ränta flera gånger i riksdagen framförts.

Bankkommitténs förslag, enligt vilket möjlighet skulle beredas riksbanken att medgiva räntegottgörelse för medel å depositionsräkning, har motiverats med två skäl. Dels skulle en sådan befogenhet kunna

vara ett hjälpmedel för riksbanken vid fyllande av dess funktion att upprätthålla landets valuta, dels skulle inlåningsrätten kunna brukas i syfte att inverka reglerande på privatbankernas inlåningsränta och därmed minska marginalen mellan ut- och inlåningsränta. Det torde icke kunna bestridas, att riksbanken under en tid, då en åtstramning på penningmarknaden är önskvärd och diskontot fördenskull bör hållas högt, skulle kunna giva förstärkt effekt åt en höjning av utlåningsräntan genom att själv draga till sig penningar medelst beviljande av ränta på deposition. Båda de nämnda åtgärderna, höjning av diskontot och inlåning mot ränta, skulle verka därhän, att riksbanken kunde bli i tillfälle att minska sedelstocken och sålunda skydda valutans värde. I den mån riksbankens inlåningsrätt skulle kunna medföra en minskning av marginalen mellan privatbankernas ut- och inlåningsränta genom en höjning av den sistnämnda, synes även en sådan verkan av den föreslagna lagändringen vara av stort värde, såsom ägnad att främja sparatet och därmed tillgången på kapital, samtidigt som en del av den vinst, privatbankerna bereda sig av en vid marginal, skulle komma allmänheten till godo. Ej heller eljest synas övertygande skäl vara anförda mot lämpligheten av kommitténs förslag.

I likhet med herrar fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret samt bankinspektionen är jag sålunda beredd att tillstyrka en lagändring i berörda syfte.

I detta sammanhang anser jag mig även böra föreslå sådan ändring i 30 § riksbankslagen, att verkan av konkurs beträffande behörigheten att vara fullmäktig i riksbanken inskränkes till den tid, under vilken konkurstillståndet varar. Liknande inskränkning i verkan av konkurs har tidigare gjorts i fråga om behörighet att utöva åtskilliga andra allmänna uppdrag.»

Beträffande innehållet av propositionen i övrigt tillåter utskottet sig att hänvisa till propositionen.

Utskottet.

Frågan om rätt för riksbanken till inlåning mot ränta har som känt är vid flerfaldiga tillfällen varit föremål för riksdagens prövning, och hava olika meningar gjort sig gällande beträffande lämpligheten att medgiva riksbanken en dylik rättighet. Nu har Kungl. Maj:t i enlighet med förslag, som framlagts av 1917 års bankkommitté, föreslagit sådan ändring i 1897 års banklag, att möjlighet beredes riksbanken att medgiva räntegottgörelse för medel, innestående å depositionsräkning. Såsom i statsrådsprotokollet erinras, har bankkommittén i sitt betän-

kande framhållit två skäl för den ifrågasatta åtgärden. En sådan rätt skulle dels kunna av riksbanken användas såsom hjälpmedel vid fyllande av dess huvuduppgift såsom centralbank eller ett orubbligt upprätthållande av landets valuta, dels skulle den kunna begagnas i syfte att öva inflytande på marginalen mellan privatbankernas in- och utlåningsräntor. Fullmäktige i riksbanken hava också framhållit, hurusom med den ifrågavarande rättighetens begränsning till nyss angivna ändamål densamma så mycket mindre kunde vara till hinder för fullgörandet av riksbankens centralbankuppgift, som rätten efter sannolikhet icke skulle behöva komma till användning annat än rent tillfälligtvis och i mycket begränsad omfattning.

Utskottet delar denna fullmäktiges mening och vill särskilt understryka, att ifrågavarande bestämmelses införande i lagen givetvis icke medför någon skyldighet för riksbanken att göra bruk därav, utan håller utskottet före, att blotta tillvaron av densamma med stor sannolikhet skulle vara tillfyllest för vinnande av det åsyftade ändamålet. Man torde ock kunna utgå därifrån, att fullmäktige icke komma att använda den ifrågasatta rätten annat än efter noggrann prövning, att så är av behovet påkallat.

Under sådana förhållanden och då under ärendets behandling några verkligt övertygande skäl mot förslagets lämplighet icke synas hava anförts, har utskottet för sin del funnit sig böra tillstyrka bifall till detsamma.

Den föreslagna ändringen i 30 § riksbankslagen avser, att verkan av konkurs beträffande behörigheten att vara fullmäktig i riksbanken inskränkes till tid, varunder konkurstillståndet varar. Liknande inskränkning i verkan av konkurs har tidigare gjorts ifråga om behörighet att utöva åtskilliga andra allmänna uppdrag.

Utskottet finner sig böra biträda propositionen även i denna del. Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition nr 94 må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 22 mars 1920.

På bankoutskottets vägnar:

EMIL KRISTENSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Gustafsson*, *Wickman*, *Öhgren*, *Wigforss*, *Enhörning*, *Söderbom*, *Petterson*, *S. M.* och *Svenson* i Eskhult;

av andra kammaren: herrar *Kristensson*, *Gustafson* i Örebro. *Borg*, *Wikström*, *Bäcklund*, *Persson* i Björnsbyholm, *Jensen* och *Winkler*.

Reservation:

av herrar *Gustafsson* i Stensholm, *Öhgren*, *Enhörning*, *Svenson* i Eskhult, *Gustafsson* i Örebro och *Winkler*, vilka yrkat, att förevarande proposition, i vad densamma avser ändring av § 16 riksbankslagen, icke för närvarande måtte av riksdagen bifallas.